

Oğuz Atay'ın *Tehlikeli Oyunlar* Romanı ile *Poyraz Karayel* Dizisinin Medyalararasılık Bağlamında Karşılaştırılması

ECEM PEKGÖZ^a ALPER KELEŞ^b

Geliş Tarihi: 03.02.2020 | Kabul Tarihi: 28.04.2020

Öz: Günümüzde teknolojinin de gelişmesiyle medya alanları artmış ve artık herhangi bir medyanın girmediği alan neredeyse kalmamıştır. Farklı alanlarda farklı şekillerde kullanılan medya- lar arasında, edebiyat medyasında da önemli gelişmeler ya- şanmakta ve bu gelişmeler sayesinde edebiyat çalışmaları için farklı bir çıkış noktası oluşturulmaktadır. Birbirinden farklı özelliklere sahip çeşitli medyaların karşılıklı olarak birbirleriyle etkileşimde bulunmaları medyalararasılık kavramının kısa bir tanımı olarak kabul edilebilir. Bu çalışma ilk baskısı 1973 yılın- da yapılmış olan ve Türkiye'nin ilk postmodern roman yazarla- rından biri sayılan Oğuz Atay'ın *Tehlikeli Oyunlar* romanı ile Türkiye'de 2015-2017 yılları arasında ulusal bir kanalda haftalık olarak yayınlanan, senaryosu Ethem Özışık ve ekibi, yönetmen- liği ise Çağrı Vila Lostuvalı (1-62. Bölümler) ile Osman Taşçı (63-82. Bölümler) tarafından üstlenilen *Poyraz Karayel* dizisi arasındaki medyalararasılık ilişkilerini göstermeyi ve bu iki eseri yine bu bağlamda karşılaştırmayı, ayrıca son yıllarda sıkça tartışılan metinlerarasılık kavramından bir adım öteye medya- lararasılık kavramını da kendi eksenindeki yöntemleriyle daha anlaşılır kılmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Medyalararasılık, öykünme, işaretleme, Oğuz Atay, *Poyraz Karayel*.

^a Sakarya Üniversitesi, SBE, Alman Dili ve Edebiyatı Programı
ecempekgoz@gmail.com

^b Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü

Comparison of Novel *Tehlikeli Oyunlar* by Oğuz Atay and Series of *Poyraz Karayel* in Intermedia Context

Abstract: Nowadays, with the development of technology, the fields of media have increased and now there is no space left by any media. In the intermedia, which are used in different ways in different fields, important developments have taken place in the literature media and these developments have created a different starting point for literature studies. The mutual interaction of different media with different characteristics can be considered as a definition of the concept of Intermedia. In this study, the first edition, which was built in 1973 and Turkey's first postmodern novel is considered one of the authors Oğuz Atay's *Tehlikeli Oyunlar* published weekly on national television between the years of 2015-2017 in Turkey with the novels, screenplays Ethem Özışık and his team, while directing call it aims to show the intermedial relationships between the Poyraz Karayel series undertaken by the Çağrı Vila Lostuvalı (Chapters 1-62) and Osman Taşçı (Chapters 63-82). It also aims to make more understandable the concept of intermediality one step further from the concept of intertextuality, which has been discussed frequently in recent years, with its own methods.

Keywords: Intermedia, mimetic, marking, Oğuz Atay, Poyraz Karayel.

Giriş

Toplum üzerinde büyük bir etkisi olan ve popüler kültürün dallarından birini oluşturan dizilerin, günümüzde edebiyat eserlerinden esinlenilerek uyarlanması çok sık karşılaşılan durumlardan biridir. Bu diziler zaman zaman edebi eser ile aynı adı taşımakta, zaman zamansa doğrudan edebi eserle aynı adı kullanmasa da üstü kapalı olarak edebi eser ile medyalararasılık bağlamında değerlendirilebilecek temaslar içerisinde bulunmaktadır. Bu bağlamda *Poyraz Karayel* dizisi her ne kadar Oğuz Atay'ın *Tehlikeli Oyunlar* romanı ile aynı adı taşımasa da, içerik olarak sıklıkla bu romanın etkisinde kalmış ve bunun yanı sıra Oğuz Atay'ın diğer eserlerinden de oldukça etkilendiği tespit edilmiştir.

Bu bağlamda, dizinin senaristi Ethem Özışık'ın Oğuz Atay okuru olduğu ve *Poyraz Karayel* dizisinin senaryosunu Oğuz Atay etkisiyle yazdığı söylemek mümkündür. Zira kendisi de 2017 yılında Cansu Uras'a vermiş olduğu röportajda Oğuz Atay'ı ilk kez 18-19 yaşlarında okuduğunu ve çok etkilendiğini belirtmiş, ayrıca Oğuz Atay'ın trajediyle dalga geçmesi ve bunu yönetime dönüştürmesinin çok hoşuna gittiğini belirtmiştir. Buna ek olarak bir kitabı sinemaya ya da televizyona uyarlama şansı olsa Oğuz Atay'ın *Oyunlarla Yaşayanlar* adlı tiyatro oyununu seçeceğini, hatta bir ara onu film yapmaya heveslendiğini söylemiştir. (Uras, 2017)

Öte yandan *Tehlikeli Oyunlar* romanındaki karakterler ile *Poyraz Karayel* dizisinin karakterleri karşılaştırıldığında; dizinin ana karakteri olan Poyraz'ın, *Tehlikeli Oyunlar*'daki Hikmet karakteri ile birçok açıdan örtüştüğü görülmektedir. Örnek olarak her iki karakter de romanda olduğu gibi üç katlı bir apartmanda oturmaktadır. Ayrıca her iki karakterin de komşuları emekli bir Albay ve dul bir kadındır. Yine iki karakter arasındaki örtüşmeye hem Hikmet'in hem de Poyraz'ın, dul kadının oğluna ödev konusunda yardım etmesi örnek verilebilir. *Tehlikeli Oyunlar*'ın Albay karakterinin dizide önemli bir yer tutması bir başka örtüşme olarak gösterilebilir. Tıpkı *Tehlikeli*

Oyunlarda Hikmet'in Hüsametdin Albay ile hayali konuşmalar yapması gibi, Poyraz da Cevher Albay ile sık sık hayali ya da gerçek konuşmalar yapmaktadır. Bu karşılaştırma unsurları çalışmanın devamında daha detaylı bir biçimde sergilenecektir. Yürütülen bu çalışmada eserlerden ele alacağımız farklı örnekler detaylandırılarak *Tehlikeli Oyunlar* romanı ile *Poyraz Karayel* dizisi arasındaki ilişki medyalararasılıktaki öykünme ve işaretleme olguları çerçevesinde incelenecektir.

Oğuz Atay'ın *Tehlikeli Oyunlar* romanı ile *Poyraz Karayel* dizisi arasındaki Medyalararasılık ilişkisini incelemeden önce, medya, metinlerarasılık ve medyalararasılık kavramlarının aktarılması çalışmanın yöntem bakımından temelini oluşturan medyalararasılık kavramının hangi evrelerden geçerek odak noktasını oluşturduğunu açıklamakta faydalı olacaktır, zira çalışmada bu kavramlar üzerinden bir tahlil yapılmaktadır.

1. Medya Kavramı

Medya kavramının tanımı yaygın olarak “yazılı, sesli ve görsel kitle iletişim araçları” şeklinde yapılmaktadır. Ancak bu açıklamaların medya kavramını tanımlamada yetersiz kaldığını söylemek mümkündür. Çünkü medya terimi etimolojik olarak Latincedeki “medius” sıfatının isimleştirilmiş hali olan “medium” sözcüğüne dayanır. Terim ilk kez 17. Yüzyıl'da doğa bilimleri bağlamında fiziksel ve kimyasal olayların taşıyıcısı anlamında kullanılmıştır. Gelişim süreci içerisinde kitle iletişim araçlarının ortaya çıkmasıyla beraber 18. Yüzyıl'ın ikinci yarısından itibaren bu terim, “aracılık eden”, “aracı” anlamında da kullanılmaya başlandığı görülüyor (krş. Kayaoğlu, 2009:16). Ali Püsküllüoğlu medya terimini “*Yığınlarla iletişimi sağlayan radyo, televizyon, gazete ve dergiler gibi basın yayın organlarının tümünü kapsayan ortak ad*” (Püsküllüoğlu, 2015:546) olarak açıklarken , TDK ise aynı terimi “*1. Büyük iletişim ve yayın organlarının tümü. 2. Kitle iletişim araçlarının tümü*” (TDK, 2014:404) olarak açıklamaktadır. Kitle iletişim araçlarının, haber alma ihtiyacına karşılık olarak ortaya çıkması göz önünde bulundurulduğunda, medya teriminin bu şekilde tanımlandığı açıkça görülmektedir.

Ancak yapılan bu tanımlamalardan hiçbiri günümüzde geniş anlamda kullanılan medya kavramını tam olarak karşılamamaktadır. Çünkü alışla gelenin dışında günümüzde medya kavramı yalnızca kitle iletişim araçlarıyla sınırlandırılmamaktadır. Medya kavramını kitle iletişim araçlarının yanı sıra edebiyat, sinema, tiyatro, dans, heykel, resim, karikatür gibi dalları da içinde barındırdığı şekliyle ele almak günümüz kullanımı için daha uygun bir tanım olarak değerlendirilebilir. Zira medya kavramı aracılık eden, aracı olan hemen hemen bütün mecraları içine dahil edecek bir biçimde kapsayıcı bir kavramdır. "İnsanlar arasındaki her türlü iletişim bir medya gerektirir" (Kayaoğlu, 2009;28) tanımlaması bu doğrultuda yapılmış doğru bir tanımlamadır. Bu noktada edebiyat ve diğer bütün sanatlar birer medya olarak kabul edilmektedir. Ayrıca Dünya genelinde medya terimi yalnızca iletişim biliminde değil, felsefe, psikoloji, sosyoloji, pedagoji, fizik, kimya, kütüphane ve enformasyon gibi birçok bilim dalında da kullanıldığı görülmektedir (krş. Kayaoğlu, 2009: 18).

Yukarıda kısaca verilmiş olan medya teriminin açıklamasından sonra Metinlerarasılık ve Medyalararasılık kavramlarını incelemek, bu kavramların birbirleri ile olan ilişkilerini ve aralarındaki farkı kısaca açıklamak gerekmektedir.

2. Metinlerarasılık ve Medyalararasılık

20. Yüzyılın en önemli eleştirmenlerinden biri olan, Rus edebiyat kuramcısı Mihail Bakhtin'in ortaya attığı kavramların günümüzdeki metinlerarasılık ve dolayısıyla medyalararasılık kavramlarının temelini oluşturduğu söylenebilir. Bakhtin'in ortaya attığı önemli kavramlardan biri olan ve çok seslilik anlamına da gelen diyaloji kavramı en basit anlamıyla edebiyat metninin sosyal etkileşim süreci içinde yaratılması olarak tanımlanabilir (krş. Fıncıoğulları, 2016: 446).

Bakhtin'e göre edebiyat çalışmalarında diyalojik ve monolojik eserler vardır. Diyalojik eser diğer edebiyat eserleri ve diğer yazarlarla süregelen bir diyalog halindedir. Diyalojik eser sadece kendinden önce gelen çalışmaları düzeltmez, cevaplamaz ya da sustur-

maz ayrıca kendinden önce gelen eseri açılar ve kendinden önce gelen eser tarafından açılır. (Demir Bayraktar, 2017: 484-485)

Metinlerarasılığın tarihine bakıldığında terim ilk kez Julia Kristava tarafından kullanılmıştır. Metinlerarasılık çalışmalarının temeli ise 1920li yıllarda Rus Edebiyat kuramcısı Bahtin tarafından atılmıştır (krş. Demir Bayraktar, 2017: 484). 1960'lı yılların sonunda edebiyat teorisyeni, psikanalist, yazar ve filozof olan Julia Kristeva tarafından ortaya atılan Metinlerarasılık kuramının temeli Mihail Bakhtin'in "diyaloji" kavramına dayandığı söylenilebilir. Disiplinler arası bir kuram olan Metinlerarasılık, bir metnin başka bir metne yaptığı gönderme, ondan yaptığı alıntı, bir yazarın kendi metninden önceki bir metni ödünç alması ve dönüştürmesi olarak tanımlanabilir. "Her metnin, yazınsal olsun ya da olmasın, önceki metinlere verilmiş bir tepkidir, onlar da yine başka metinlere gösterilmiş tepkidir" (Kayaoğlu, 2009: 52-53). Yazılmış olan her metin, kendisinden önce yazılan metinlerden yaptığı alıntılarla ve kendinden önceki metinleri uğrattığı dönüşümlerle metinlerarasılık ilişkisinde bulunur.

Postmodern anlatının ilkelerine göre metinlerarasılık, daha önce var olan bir metni yeniden yazma, yeniden oluşturma olarak tanımlanır. Metinlerarasılık, bir metnin kendisinden önce yazılmış olan metinlerle kurduğu ilişkisiyi ortaya koyar. Bu anlayışa göre yazarın tek başına yeni bir eser üretmesi söz konusu değildir. Yazar, yalnızca kendisinden önce var olan eserlerden ilham alarak kendi metnini geliştirerek sürekliliğini sağlar (krş. Altay, 2019: 20-21).

Julia Kristeva'nın metinlerarasılık anlayışına göre, her metin alıntılardan oluşan bir mozaik olarak ortaya çıkar, her metin başka bir metnin emilimi ve transformasyonudur (krş. Kristeva, 1972: 348). Ayrıca iletişim çağının gereği olarak farklı medyalara özgü metinler çeşitli biçimlerde birbirleriyle temas etmekte, anlatım yöntemleri, anlatım öğeleri ve biçimleriyle bir bakıma benzeşmektedirler. Bu noktada metinlerarasılık teriminin de ötesinde bir tanımlamaya ihtiyaç duyulmaktadır. Kayaoğlu, postmodern edebiyatın temel olgusunu ifade eden, farklı

düzlemlerde alıntılarla ve göndermelerle anlatım yapan metinlerarasılık teriminin, bu alıntı ve göndermelerin farklı medyasal ürünler arasında gerçekleştiğinde durumu açıklamakta yetersiz kaldığını belirtmiştir. Ona göre tüm sanat dallarında metinseliliğin söz konusu olduğundan hareketle farklı medyalar arasındaki ilişki yalnızca “metin” düzleminde ele alınır ve salt metinlerarasılıktan söz edilirse, sadece metinlerin anlamı üzerine odaklanılmış olur ve söz konusu medyaların kendine özgü işlevsellikleri ve maddeselliği göz ardı edilir. Çünkü medyalar arasındaki bağlantılarda metin türleri arasında bir ilişkinin ötesinde, homojen olmayan medya biçimleri arasında bir ilişki söz konusudur, bu da en iyi şekilde medyalararasılık terimi ile açıklanabilir (Kayaoğlu, 2009: 53-54).

Rajewsky'e göre medyalararasılık kavramının tarihi metinlerarasılıktan kendini ayırmasıyla başlar (2002: 52). Medyalararasılık kavramının, yaygın olarak metinlerarasılık kavramından türetildiğinin kabul edilmesinin yanı sıra bu kavramın metinlerarasılık kavramına koşut olduğu söylenebilir. Medyalararasılık, farklı medyaların özelliklerini de göz önünde bulundurduğu için, metinlerarasılık ilişkisinin ötesine geçmektedir. Bu sebeple Medyalararasılık kavramının, metinlerarasılık kavramını genişlettiği ve metinlerarasılık kavramının ötesine geçtiği söylenebilir (krş. Kayaoğlu, 2009:54).

Bu terim ilk olarak İngiliz romantik dönem şairi Samuel Taylor Coleridge tarafından 1812 yılında “Intermedium” olarak kullanılmış ve daha sonraları “Intermedia” olarak kullanılmıştır. “Intermedialität” terimi Almandada ise bilimsel bağlamda ilk kez 1983'te Aage A. Hansen-Löve tarafından kullanılmıştır. Terimin Türkçe karşılığı olarak “medyalararasılık” kavramının kullanılması önerisi ise 2005 yılında Ersel Kayaoğlu tarafından gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda Kayaoğlu medyalararasılık terimini 2006 yılında ilk kez Türkçe bir metnin çözümlemesinde kullanmıştır. Onur Bilge Kula ise medyalararasılık terimi yerine “araçlar arasılık” ya da “ara-araçlık” terimini önermektedir. Medyalararasılık çalışmalarının amacı, farklı medyaların birbir-

leriyle karşılıklı olarak girmiş oldukları etkileşimleri, ilişkileri, farklı medya yapılarının melezleşmesini açığa çıkarmak, incelemek ve çözümlenektir (krş. Kayaoğlu, 2009: 39-40-96). En genel ve kabul gören yaklaşım Rajewsky (2002:12) tarafından “yazınsal bir metnin, bir film ya da tablonun yabancı bir medyanın belli bir ürününe ya da o yabancı medyanın semiyotik sistemine, belli alt sistemlerine ya da söylem biçimlerine gönderme yapması, bunları taklit etmesi şeklinde yapılmaktadır.

Kısaca, metinlerarasılık ilişki tüm sanat dallarında metin düzleminde ele alındığından ve yalnızca metinlerin anlamına odaklandığından dolayı bu çalışma için metinlerarasılık kavramı yetersiz kalmaktadır. Çalışmanın ana medyalarından biri edebiyat medyası bir diğeri ise televizyon medyası olduğundan, çalışmayı medyalararasılık terimi ile yürütmenin çalışmaya daha geniş bir açıdan bakılmasını sağlayacağı söylenebilir.

Bu çalışmanın ilerleyen bölümlerinde yapılacak olan Oğuz Atay’ın *Tehlikeli Oyunlar* romanı ile *Poyraz Karayel* dizisi arasında yapılacak olan karşılaştırma da bir medyalararasılık örneğidir. Ancak medyalararası bir karşılaştırma yapmaya başlamadan önce Oğuz Atay’ın *Tehlikeli Oyunlar* Roman’ındaki ve *Poyraz Karayel* dizisindeki olay örgüsünü ana hatlarıyla vermek, çalışmanın daha iyi anlaşılması açısından yararlı olacaktır.

3. *Tehlikeli Oyunlar* Romanı

Oğuz Atay tarafından yazılmış ve ilk baskısı 1973 yılında yapılmış olan roman dört ana bölümden oluşmaktadır. Roman, soyadı ile zıt bir biçimde asla kendisi olamayan, kişilik bölünmesi yaşayan, ana karakter Hikmet Benol’un arada kalmışlığını konu edinmiştir. Hikmet Benol, eşi Sevgi ile ayrılmış, eski hayatını terk etmiş ve kendi tabiriyle bir gecekonduya yerleşmiştir. Atay, yazmış olduğu günlükte romanın asıl temasının, Hikmet’in evliliği ve eşi Sevgi’yi bir rakip, bir cehennem gibi görmesi olduğunu belirtmiştir (krş. Atay, 2018: 42). Hikmet’in gecekondulu olarak tabir ettiği yer aslında üç katlı, ahşap bir evdir. Bu gecekondulu aynı zamanda Hikmet Benol’un yaşanmışlıklarını düşünme, hayatı sorgulama ve oyun oynama yeridir. Hikmet

Benol, bu gecekonduda kendisini kitaplara ve oyunlara vermiş, oyun yazma çabası içine girmiştir.

Üç katlı evin orta katında yaşayan Hikmet Benol'un, üst katında emekli Albay Hüsametdin Tambay, alt katında ise dul bir kadın olan Nurhayat Hanım yaşamaktadır. Nurhayat Hanım, askerdeki oğlu Hidayet'ten gelen mektupları Hikmet'e okutur ve bu mektuplara cevap yazdırır. Hikmet aynı zamanda Nurhayat Hanım'ın diğer oğlu Salim'e de ödevlerini yapmasında yardım eder. Bu ödevler sırasında Hikmet, olayları sıradan olarak görmez, farklı bir bakış açısıyla yaklaşır ve ironik bir biçimde yaşadığı ülkeyi eleştirir. Hüsametdin bey ise tarihe merak duymaktadır. Bazı yazıları, oyunları Hikmet ile birlikte yazarlar ve Hüsametdin Bey, Hikmet'e bazı notlarını okur (krş. Atay, 2018: 48).

Roman, Hikmet Benol'un hayal ile gerçeğin ayırt edilemeyeceği iç sorgularının yanı sıra, Hüsametdin Albay ile gerçekleştirdiği hayali ve gerçek konuşmalarıyla devam eder. Hikmet'in, Sevgi ile evli iken, Sevgi'nin arkadaşı olan Bilge'ye karşı duyduğu ilgi, Hikmet ve Sevgi'nin ayrılmalarından sonra aşka dönüşür. Atay, yazmış olduğu günlükte, Bilge'yi kitabın tek gerçeklere yakın kahramanı olarak tanıtmaktadır (Atay, 2018: 30).

Tehlikeli Oyunlar hem okuyucu hem de karakterler için oyun ve gerçeğin iç içe geçtiği, zaman zaman birbirinden ayırmanın zor olduğu bir yapıya sahiptir. Atay, okuyucu için de oyun ve gerçeğin karıştığını günlüğüne açıkça yazmıştır (krş. Atay, 2018: 66). Roman, bir insanın birden fazla kişiliğe sahip olabileceğini gösteren, kendiyi hesaplaşmaları bitmeyen Hikmet Benol'un, oyun oynuyormuş gibi yaşama çabalarını sürdürürken, intihara sürüklenmesiyle son bulur.

4. Poyraz Karayel Dizisi

Dizi, ismini İlker Kaleli tarafından canlandırılan ana karakter Poyraz Karayel'den almıştır. Tam adıyla Ahmet Poyraz Karayel, eşinden boşanmış ve eski eşi Begüm, alkol tedavisi için bir süreliğine İsviçre'ye gitmiştir. Bir gazeteci olan Begüm'ün

babası Ünsal Özbakan, kızının alkol bağımlısı olmasından Poyraz'ı sorumlu tutar ve torunu Sinan'ın velayetini alabilmek için türlü oyunlara başvurur. Ünsal ve Poyraz'ın amiri Mümtaz, Poyraz'a rüşvet iftirası atarak Poyraz'ın polislikten atılmasına ve aylarca hapis yatmasına sebep olurlar. Böylece Ünsal torunu Sinan'ın velayetini alabilecektir. Hapisten çıktıktan sonra Poyraz'a gayri resmi olarak görev veren Mümtaz, Poyraz'ın yeraltı dünyasının önde gelen isimlerinden biri olan Bahri Umman'ın evine sızmasını ister. Bu sayede Poyraz'ın polisliğe geri dönebileceğini ve Sinan'ın velayetini tekrar alabileceğini söyler. Poyraz, oğlunun velayetini tekrar alabilmek için bu gizli görevi kabul eder. Daha sonrasında ise kendisinin polislikten atılmasına sebep olan kişinin eski kayınpederi Ünsal ve amiri Mümtaz olduğunu öğrenir.

Bu sırada Poyraz, Bahri Umman'ın kızı olduğundan habersiz olarak Burçin Terzioğlu tarafından canlandırılan Ayşegül'e âşık olur. Ayşegül annesini ve erkek kardeşini kaybetmiştir ve onların ölümünden babasını sorumlu tutmaktadır. Bu sebeple babasıyla olan ilişkisini kesmiş ve soyadını değiştirerek Annesinin kızlık soyadı olan Çilingir soyadını almış, kendisine yeni bir hayat kurmuş ve doktor olmuştur. İkili arasında başlayan aşk, dizinin 1. Sezonunun sonlarına doğru Poyraz'ın Ayşegül'den gizlediği gerçekler yüzünden biter ve Ayşegül Yunan adalarına yerleşerek kendisine yeni bir hayat kurar. Ayşegül'ü arayarak 3 ay geçiren Poyraz 2. Sezon başında Ayşegül'ü bulur ve yeniden barışmak ister. İkili arasında yeniden başlayan aşk, iniş çıkışlarla beraber dizi bitene kadar devam eder.

Poyraz'ın öz babası olan Adil Topal, Poyraz'ı ve kardeşi Meltem'i henüz küçükken Milletvekili olan İsmail Karayel'e vermiştir. Poyraz ve Meltem öz babalarını İsmail Karayel zannederek büyümüş, öz babalarının Adil Topal olduğunu çok sonra öğrenmişlerdir. Adil Topal ve Bahri Umman arasında ise gençlik zamanlarından gelen bir husumet vardır. Adil Topal gençliğinde Bahri Umman'ın babasını öldürmüş, Bahri Umman ise buna karşılık olarak Adil Topal'ın ağabeylerini öldürmüştür.

Ancak aradan geçen yıllara rağmen Adil Topal, Bahri Umman'ın küçük oğlu Onur'u öldürmüştür. Adil Topal'ın en büyük düşmanı Bahri Umman'dır ve bu sebeple Poyraz'ın Ayşegül ile beraber olmasını istemez. İki baba arasındaki düşmanlık öylesine büyüktür ki Adil Topal, kendi kanının Bahri Umman'ın kanına karışmasını istemez ve Ayşegül'ün Poyrazdan olan bebeğini zor kullanarak aldırmasına sebep olur.

İkinci sezonun sonunda vurulan Poyraz ölür. Ayşegül, Poyraz'ın yine oyun oynadığını düşünerek öldüğüne inanmaz ve kefenin açılmasını ister. Kefen açıldıktan sonra Poyraz'ın cenazesini karşısında gören Ayşegül büyük bir yıkıma uğrar.

Üçüncü sezonda ise aradan 2 yıl geçmiştir. Poyraz, 2 yıl aradan sonra Ayşegül'ün düğününde ortaya çıkmıştır. Ayşegül, Poyraz'ın yaşadığına inanamaz ve delirdiğini düşünür. Poyraz, Ortadoğu'ya tehlikeli bir göreve gideceği için yaşadığından kimsenin haberinin olmaması gerekmektedir. Ayşegül'ün, Poyraz'ın yaşadığından haberi olması durumunda, kendisine görev veren başkan tarafından, Ayşegül'ün öldürülmesiyle tehdit edilir.

Poyraz dönüşünden sonra Ayşegül ve eşi olan Çınar'ın evine başka bir isimle casus olarak girmek zorunda kalmıştır. Ayşegül'ün kayınvalidesi Nevra, Girişim adı verilen bir suç örgütünün önde gelen isimlerindedir ve Poyraz'ın yeni görevi bu örgütü çökertmektir.

Dizinin ilerleyen bölümlerinde, Poyraz'ın aslında Ayşegül'ün eski sevgilisi olduğu ortaya çıkar. Nevra, Girişimden atılmasının üzerine Poyraz'a suikast düzenler ancak düzenlediği suikastta kendi oğlu olan Çınar, çatışmanın arasında kalarak ölür. Dizinin final bölümüne kadar ise öldüğü zannedilen Nevra final bölümünde ortaya çıkar ve Ayşegül, Nevra tarafından bıçaklanarak öldürülür. Poyraz ise delirerek akıl hastanesine yatırılır.

5. Poyraz Karayel Dizisi'nde Öykünme

Öykünme (Simülasyon) en temel anlamıyla taklidini yap-

maktır. Ayrıca belli bir örneğe benzemeye çalışmak, örnek alınan şeyi yeniden yapmak olarak da tanımlanabilir. Orhan Hançerlioğlu'na göre öykünme terimi “*Taklit... Batı dillerindeki imitation deyimi karşılığı olarak (Os. Taklit) Türk Dil Kurumunca yayımlanan felsefe terimleri sözlüğüyle ruhbilim terimleri sözlüğünde öykünme, toplumbilim terimleri sözlüğünde yansılama, yapım iyeliği terimleri sözlüğünde benzetme ve tecim terimleri sözlüğünde benzet terimleri önerilmiş ve kullanılmıştır. [...]*” şeklinde açıklanmaktadır (Hançerlioğlu,1978: 47). Türk Dil Kurumu'nun 2014 yılında yayımlanmış olduğu sözlükte ise öykünmek terimi “*Birinin yaptığı gibi yapmak, birine veya bir şeye benzemeye çalışmak, taklit etmek*” olarak açıklanmıştır (TDK, 2014: 468).

“*Öykünmenin/Simülasyonun medyalararasılık alanında başlıca işlevleri ise başka bir medyanın kendine özgü konularını, yapılarını kendi olanaklarıyla tekrarlamak, bunları değiştirerek sunmak ve yenisinden yorumlamaktır. Buna göre, bir medyada bir ya da birden fazla başka medyanın taklit edilmesi ya da bunların simülasyonunun yapılması medyalararasılık olgusu olarak adlandırılabilir*” (Kayaoğlu, 2009: 82).

Poyraz Karayel dizisinin, Oğuz Atay'ın *Tehlikeli Oyunlar* romanına öykündüğü birçok yer olduğu ve dizinin belli yerlerinde adeta *Tehlikeli Oyunlar*'ın bir simülasyonunun yapıldığı söylenebilir.

Her iki karakter de üç katlı bir apartmanın orta katında oturmaktadır ve emekli bir Albay ile dul bir kadınla komşudurlar. İki eser arasındaki fark ise, *Tehlikeli Oyunlar* romanındaki Hikmet'in komşusu olan dul kadın, Hikmet'in alt katında otururken, emekli albay ise Hikmet'in üst katında oturmaktadır. *Poyraz Karayel* dizisinde ise durum tam tersidir. Dul kadın Poyraz'ın üst katında otururken, emekli albay ise alt katında oturmaktadır.

Başka bir öykünme ise her iki eserin de ana karakterlerinin dul komşunun oğlunun ödevlerine yardım etmesidir. Hikmet, Nurhayat Hanım'ın (Dul kadın) oğlu Salim'e ödevleri konusunda yardım ederken, Poyraz ise Ümran Hanım'ın oğlu İsa'ya

yardım etmektedir. Hatta buradaki öykünmenin çok kuvvetli olduğu söylenebilir, çünkü yardım edilen ödevin konusu dahi aynıdır.

“... üç yanı denizlerle çevrilmiş olan ülkemizin...” “İki buçuk yanadır, oğlum Salim”

“Öğretmen, ülkemizde ne varsa yazın, dedi. Neler yetişiyor? Ne satıyoruz? Ne alıyoruz? Hepsini yazın, dedi.” Hikmet parmaklarıyla hesapladı: “Çok şey yetişiyor. İstersen ben yazdırayım.” “Bilmem. Öğretmen, kendiniz yazın, dedi.” (Atay,2017: 108-109)

*Poyraz Karayel Dizisi'*nde ise bu durum şu şekilde aktarılmaktadır;

Poyraz: “Ne ödevi verdi öğretmen?”

İsa: “Ülkemiz, ülkemizi yazacakmışız. İşte ne alırsız? , ne satarız?, mevsimler nasıl geçer? falan filan. Hep aynı şeyler ya.”

Poyraz: “Çok önemli bir konu. Bunu iyi düşünmemiz lazım. Çabuk düşünelim.” (Parmaklarıyla hesaplar) (*Poyraz Karayel*, 1.Bölüm, 1:14:18)

Yukarıda da belirtildiği gibi iki ödevin de konusu aynıdır. Hikmet, Salim'in “ülkemiz” konulu ödevine yardım ederken, Poyraz'ın da, İsa'nın yine aynı konulu ödevine yardım ettiği görülmektedir. Buradaki tek öykünme yalnızca ödevin konusu değildir. Poyraz'ın da tıpkı Hikmet'in yaptığı gibi parmaklarıyla hesap yapması dikkat çeken bir diğer nokta olarak değerlendirilebilir.

Tehlikeli Oyunlar romanının en dikkat çekici yönlerinden birisinin de Hikmet ve Albay arasındaki diyaloglar olduğu söylenebilir. Hatta bu diyaloglar bir dönem sosyal medyada sıkça paylaşılmış ve sosyal medya kullanıcıları tarafından büyük ilgi toplamıştır. Poyraz'ın da tıpkı Hikmet gibi Albay ile arasında geçen hayali ve gerçek konuşmaları vardır. Romanda adı Hüsamettin Tambay olan bu albayın dizide adı Cevher'dir. “*Hikmet'in albayı onu mevcut düzene; Poyraz'ın albayı ise unutulmaya yüz tutmuş değerlere çağırır. Bu yüzden adı Cevher'dir. Bu adlandırma, diziyle roman arasındaki metinlerarası diyalogun en*

görünür olduğu yerlerden biridir" (Aknerdem ve Sirman,2016: 219). Poyraz'ın, özellikle kendini yalnız hissettiğinde, buhranda ve aklını kaybetmek üzere olduğunda, ya Albay'ın yanına gittiği ya da Albay ile hayali konuşmalar gerçekleştirdiği görülebilir. Yine dizi ile *Tehlikeli Oyunlar* Roman'ı arasındaki bir benzerlik olarak da aşağıda detaylandırılacak olan Hüsamettin Albay ile Hikmet arasındaki diyalog verilebilir.

"Kelimeler, albayım, bazı anlamlara gelmiyor. "Kelimeler, albayım, hangi anlamlara geliyor?" " Efendim? " " KELİMELER! Albayım. Hangi anlamlarda kullanıyoruz onları?" " Hangi kelimeler Hikmet?" Sizi neden yanımda dolaştırıyorum bilmem ki?"

"Bütün kelimeler. Genel anlamda kelime."

"Ne demek istiyorsun oğlum?"

"Kelimeler canım işte. Mesela kelebek."

"Ne kelebeği?"

"Kelebek canım, bildiğimiz kelebek." Ellerini açtı, kapadı.

"Ha, o kelebek mi?"

"Evet o kelebek."

"Kelimelerin aslı mı nereden geliyor?"

Bu soruya tutunalım hiç olmazsa: "Evet."

"Bilmiyorum." (Atay, 2017: 101)

Aynı durum dizide ise şu şekilde belirtilmektedir;

Poyraz: "Kelimeler'e gerekli özeni göstermiyoruz. Öylesine söyleyip geçiyoruz işte. Halbuki hayatın derin anlamı kelimelerde gizli albayım. Hepimiz aşktan bahsedip dururuz öyle. Ama acaba kaçımız bilir gerçekten ne anlama geldiğini?"

Albay: "Bilemedim ki evladım."

Poyraz: "Bilemezsin albayım, bilemezsin. Bizim kaderimiz bu. Anlamını bilmediğimiz kelimeleri yaşamak. İşte, aşk mesela, sarmaşık ile aynı kökten geliyor biliyor muydun? Işk kökünden. Suriyedeyken yaşlı bir arap amca anlatmıştı Sarmaşık da aynı aşk gibi, yavaş yavaş içine doğru giriyor, yavaş yavaş doluyor, yavaş

yavaş özünü ele geçiriyor, sonunda sen yok oluyorsun. Geriye sadece aşk kalıyor. Ya albayım. Dünya mesela aşağılık yer demek, aşağı ya da aşağılıkların yaşadığı yer demek. Dünya çirkin biz güzeliz albayım, biz. Bu aşağılık yerde aşk gibi şeyler de var ama biz anlamını bilmiyoruz ki. Gel seninle kelimelere yeni anlamlar katalım. Bulduğumuz anlamlara yeni kelimeler uyduralım. Kelimeleri toprak deyip basıp geçmeyelim. Düşünelim altında yatan binlerce kefensiz manayı. Ayrılık mesela. Ayrılığa bir anlam katmak istersen gitmek yeter. Ama gitmek... Gitmek ayrılık demek değildir. Yani gitmek sadece gitmektir. Ayrılık ölümle eş anlamı." (65. Bölüm, 2:00:51, 2016)

Oğuz Atay'ın *Tehlikeli Oyunlar* Romanından yapılan alıntı ve *Poyraz Karayel* dizisinin 65. Bölümünde geçen replik, Poyraz'ın, Hikmet karakterine büründüğünün bir göstergesidir. Ayrıca her iki Albayın da sorulan soruya "bilmiyorum" cevabını vermesi dikkat çeken bir diğer öykünme örneği olarak göze çarpmaktadır. İki medya arasındaki öykünmelerin kuvvetli olduğu bir diğer yer ise cenaze ilanlarıdır. *Tehlikeli Oyunlar*'ın Hikmet'i romanın sonunda ölür ve cenaze ilanı albay tarafından yazılır. Poyraz ise dizinin 62. Bölümü olan ikinci sezon finalinde ölür ve Poyraz'ın cenaze ilanı da tıpkı Hikmet'inki gibi albay tarafından yazılır.

Tehlikeli Oyunlar romanında Hikmet'in ölümünden sonra Hüsamettin Albay aşağıdaki ilanı gazeteye yollamıştır.

ELİM BİR ZİYA

Merhum Süreyya Hanımın ve musabeye-yi hususiye memurlarından merhum Hamit Beyin oğulları, Ticaret Geliştirme Şirketinin bir zamanlar muhasebe yardımcısı, mahal-lemiz sakinlerinden, eşsiz dost, iyi insan, örnek arkadaş, müşfik kardeş, mütevazı komşu vb. mümtaz insan,

HİKMET BENOL

Elim bir kazayı müteakip derhal vefat etmiştir. Kederli arkadaşlarıma başsağlığı dileriz.

KOMŞULARI

Hüsamettin Tambay

ve

Nurhayat Hanım

Not: Bu ilan için, iki güne kadar bizzat matbaanıza gelerek size eli lira takdim edebileceğim. Mütabakisini de ay başında üç aylık maaşımı tahsil edince hemen ödemeyi taahhüt ederim.

H.T (Atay,2017: 474)

Poyraz Karayel dizisinde ise bu durum aşağıdaki şekilde ele alındığı görülebilir.

Albay: “Yaz bakalım İsa evladım.”

İsa: “Evet yazıyorum albay amca.”

Albay:

VEFAT VE BAŞSAĞLIĞI

ACI KAYBIMIZ

AHMET POYRAZ KARAYEL

Her ne kadar ölümü şaibeli de olsa, merhum milletvekili İsmail Karayel’in oğlu, Sinan Karayel’in babası, mahallemizin biricik abisi, Ayşegül’ün sevgilisi, mafyacılıktan bozma, emniyetten atılma, bir takım şüirlerin ve romanların etkisi altında kalarak, kendisini aşkı için Feda-i can ederek, onbeş Haziran Çarşamba gecesi tüm Türkiye’yi elem ve kedere boğarak, şarkısı yarıda, aklı Ayşegülde kalarak, Dar-ül Fena’dan Dar-ül Beka’ya göç etmiştir. Tüm sevenlerini çok üzmüştür. Allah Rahmet eylesin. Havanın yağışlı olması sebebiyle cenazeye fazla katılımın olması beklenil-memekle birlikte gelenlerin yüksek sesle ağlamamaları, acil işi, ödenecek doğalgaz faturası ve ocakta yemeği olanların aralarında fısıldaşıp merhumun o ince ruhunu rencide etmemeleri için gel-memeleri daha hayırlı olacaktır. Ama gelenlerin de en azından iki damla gözyaşı dökmeleri, merhumu çok iyi tanıdıklarını, iyi bili-riz konusunda da şهادet etmelerini, haa özellikle de tanrıdan rahmet dilenmelerini hassaten rica ederiz.

Not: Merhum’un cenazesi vasiyeti üzerine, sırf adı çok güzel diye

Cebeci Asri Mezarlığı Ankara'ya defnedilecektir." (65. Bölüm, 2:57:30, 2016)

Yukarıda da verilen iki eser alıntıları arasındaki benzerlik yalnızca cenaze ilanlarının her ikisinin de albaylar tarafından okunması değildir, aynı zamanda cenaze ilanlarının benzerliği de dikkat çekmektedir. Hem Hüsamet'in Albay'ın hem de Cevher Albay'ın cenaze metninin altına not düşmesinin dikkat çeken bir diğer noktadır. Her iki eserin de ana karakterlerine bakıldığında, bu karakterlerin, farklı kişilermişçesine seyircinin ya da okurun karşısına çıktığı görülmektedir. *Tehlikeli Oyunlar*'ın Hikmeti, beş Hikmetten oluşurken, *Poyraz Karayel* dizisinin Poyraz'ı ise üç Poyraz ve bir Hikmetten oluşmaktadır. Kişilik bölünmesi olarak sayılabilecek bu durum *Tehlikeli Oyunlar* romanında aşağıda verilen alıntıda verilen alıntıdaki gibi anlatılmıştır.

"Bu anlattığım Hikmet III, doktor. Onu, arkadaşlarıyla kaptıkaçtının içinde bırakalım ve biraz da başka Hikmetleri anlatalım. Bir de Sevgi'yle evlenen Hikmet II var."

"Hikmet IV de Bilge'nin sevgilisi. Aynı zamanda gecekondulu kıralı ve oyun yazarı. Hikmet II evlendikten sonra. Hikmet IV'ü bir süre taşraya sürgüne gönderdi; Hikmet III'ü de akıl hastanesine kapatarak uzaktan işkence etti. Hikmet III'ün hayatında Kafka'nın kardeşi olarak geçen kimse, aslında bu Hikmet II'dir. Hikmet II, Sevgi ile evlenince bütün Hikmetlerden kurtulduğunu sandı ve bunları evinden (ve aklından) kovdu. [...]"

"[...] Bu arada bazı din ve ruhbilim kitaplarının etkisiyle Hikmet I, yeniden ortaya çıktı. Onu ölmüş sanıyorlardı (Bir kuyuya atmışlardı). [...] Bu arada, Bilge'nin kışkırtmaları sonucu bir Hikmet V de tarih sahnesinde görünür gibi olduysa da, bunun sülale ile bir ilişkisi olmadığı anlaşıldı. Şehvet düşkünü olan Hikmet V (Düzmece Hikmet), bir eve kapatılarak bütün ömrünce yazmağa mahkûm edildi..." (Atay, 2017: 347-348)

Hikmet'in yaşadığı kişilik bölünmesinin dizide ise aşağıdaki şekilde yorumlanmaktadır;

Poyraz: "Ayşegül, ben o eski Poyraz değilim. Değilim. Poyraz Ka-

rayel öldü. Poyraz devri sona erdi. II. Poyraz dönemi başladı. II. Poyrazım ben.” (25. Bölüm, 1:01:31, 2015)

Tehlikeli Oyunlar’ın I. Hikmet dönemi, Hikmet’in Sevgi ile evlendiği gün bitmiş ve II. Hikmet dönemi başlamıştır. Hikmet II’nin evlilik töreni aynı zamanda Hikmet I’in de cenaze töreni olmuştur. (krş. Atay,2017: 366). *Poyraz Karayel Dizisi*’ne genel bakış kısmında da anlatıldığı gibi ikili arasında biten aşk, Ayşegül’ün Yunan adalarına yerleşmesi ile sonuçlanmış ve Poyraz 3 ay boyunca Ayşegül’ü bulmak için çabalamıştır. Poyraz’ın Ayşegül’ü bulmasıyla, I. Poyraz devri kapanmış ve II. Poyraz devri başlamıştır. II. Poyraz döneminin kapanması ise Poyraz’ın öz babası Adil Topal sayesinde olmuştur. Ayrıca Poyraz Karayel Dizisinde, kendi kanının Bahri Umman’ın kanına karışmasını istemeyen Adil Topal, Ayşegül’ün bebeğinin aldırılmasına sebep olmuştur. Bunun üzerine Poyraz, kürtaj yapan doktoru bularak öldürür ve dizinin 44. bölümünde III. Poyraz dönemi başlar.

Doktor: “Demek buldun beni.”

Poyraz: “Sen benim için bir milatsın. Biliyor musun? Şu tetiği çektiğim anda III. Poyraz dönemi başlamış demektir.”

Doktor: “III. Poyraz mı?”

Poyraz: “Evet, daha ben de tanışmadım ama çok merak ediyorum.” (44. Bölüm, 2:05:39, 2016)

III. Poyraz döneminden sonra ise, Poyraz karşımıza Hikmet olarak çıkmaktadır. İki yıl süren Ortadoğu görevinden sonra Ayşegül’ün evine casus olarak girmek zorunda kalan Poyraz, istihbarattan Eda isimindeki meslektaşının, kendisini eşi olarak tanıttasından sonra, dizinin 65. Bölümünde eve Hikmet olarak girer.

Eda: “Hayatım gelir misin? Tanıştırayım, eşim Hikmet.” (65. Bölüm, 2:12:37, 2016)

Poyraz Karayel dizisindeki üç Poyraz döneminden sonra, *Tehlikeli Oyunlar* romanın ana karakteri olan Hikmet isminin dizide birebir kullanılması ve ayrıca *Tehlikeli Oyunlar* romanın-

daki gibi beş dönemden oluşmasa da üç Poyraz dönemini barındırmaktadır. Bu ve bunun gibi verilen diğer bütün örneklerden yola çıkarak, *Poyraz Karayel* dizisinin, Oğuz Atay'ın *Tehlikeli Oyunlar* Romanına öykündüğü açıkça görülebilir.

6. *Poyraz Karayel*'de İşaretleme

İşaret en temel ve sözlük anlamıyla “1. Anlam yükletilen şey, anlamlı iz, im, eser. 2. Gösterge, levha, tabela. 3. El, yüz hareketleriyle gösterme” (TDK, 2014:276) olarak tanımlanmaktadır. Hançerlioğlu ise işaretleme terimini “Bir terimin, ilgili kavramın kaplamını meydana getiren konularını göstermesi... [...]” (1993: 148) olarak tanımlamaktadır. Açıklanan bu terimlerden yola çıkarak işaretleme; anlam yükletilen şeyi, anlamlı izi, eseri dolaylı ya da dolaysız yolla göstermek olarak tanımlanabilir.

Bir medyalararasılık ilişkisi oluşturulurken belli bir medyasal ürünü ya da belli bir medyasal türü/sistemi alımlama sürecine dahil etmek üzere belli işaretlemelemlerden yararlanır. Bu işaretlemelemler, bir medyasal üründe belli bir anlam oluşturulurken başka bir ya da birden fazla medyasal üründen/sistemden yararlanıldığını alımlayıcıya (okura/izleyiciye/dinleyiciye) belli eder. [...] (Kayaoğlu, 2009: 83)

Bu durumda medyalararasılıkta işaretlemelemlerin belli bir ya da birden fazla medyaya işaret edebileceğini ve bu işaretlerin açıkça (üstü açık) ya da üstü kapalı olabileceği anlaşılmaktadır.

Öte yandan üstü açık olan işaretlemelemlerin anlaşılabilirliği daha kolay olurken üstü kapalı olan işaretlemelemler yer yer daha zor anlaşılabilir. Kayaoğlu, yazınsan bir metin içerisindeki medyalararasılık olgularının işaretleme biçimlerini şöyle açıklamaktadır:

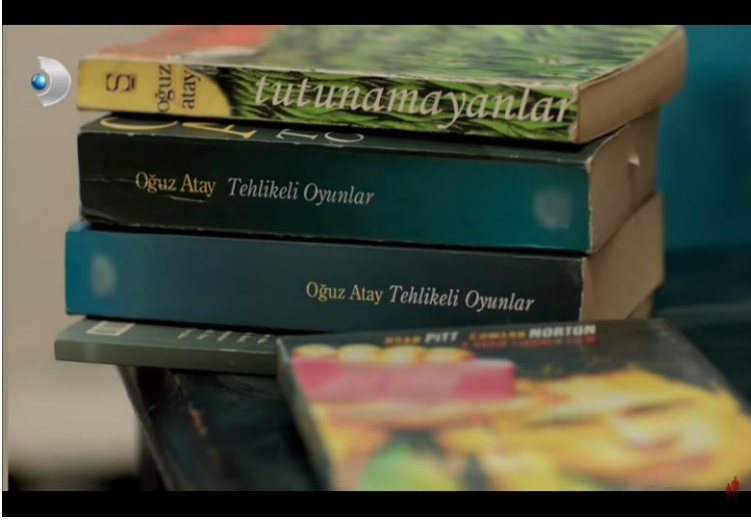
Temas kurulan medyasal ürünün adının temas kuran metnin başlığında ya da alt başlığında geçmesi, kaynak gösterilerek yapılan alıntılama, kaynak gösterilmeden, fakat tırnak içine alınarak ya da eğik harfler kullanarak belli etmek yoluyla yapılan alıntılama, temas kurulan medyasal ürünün/sistemin konu edilmesi, metinde geçen kişi isimleri, nesnelere, olaylar üzerinden gönderme yapı-

arak işaretleme, temas kurulan medyasal ürünün dilsel/anlatsal/biçimsel özelliklerinin taklit edilmesi yoluyla işaretleme. (Kayaoğlu, 2009: 84)

Bu açıklamalar ışığında *Poyraz Karayel* dizisinin, *Tehlikeli Oyunlar* Roman'ından yaptığı işaretlemeler şu şekilde açıklanabilir: Dizide ilk olarak Oğuz Atay'ın kitapları kamera çekimleri ile bilinçli bir biçimde gösterilmekte ve böylelikle doğrudan bu yazara dikkat çekilmektedir, ayrıca dizi karakterlerinin Oğuz Atay kitaplarından bölümler okuması, Oğuz Atay'ın dizinin ana temasını şekillendirecek biçimde yer aldığı şeklinde yorumlanabilir. Buna ek olarak dizi karakterlerinden Poyraz'ın evindeki kitaplığında Oğuz Atay kitaplarının bulunması, Poyraz'ın para ya da önemli belgelerini bu kitapların arasına saklaması dikkat çeken noktalardan birisi olarak göze çarpmaktadır.

Buna ek olarak Poyraz Karayel'in ve Hikmet'in oturduğu apartman ve komşuları arasındaki benzerlik ilişkisi, Poyraz'ın ve Hikmet'in dul kadının oğluna ödevleri konusunda yardım etmesi, Poyraz-Cevher Albay ve Hikmet-Hüsametdin Albay arasında sık sık geçen hayali ve gerçek konuşmalar ve her iki karakterin de cenaze ilanlarının Albay tarafından yazılması, Ersel Kayaoğlu'nun (2009:85) da açıkladığı gibi temas kurulan medyasal ürünün dilsel/anlatsal/biçimsel özelliklerinin taklit edilmesi yoluyla işaretleme, temas kurulan medyasal ürünün/sistemin konu edilmesi, metinde geçen kişi isimleri, nesnelere, olaylar üzerinden gönderme yapılarak işaretleme türlerine örnek olarak gösterilebilir. Bunun yanı sıra Poyraz'ın, Hikmet adı ile Ayşegül'ün evine casus olarak girmesi ise *Tehlikeli Oyunlar* romanına yapılan açık bir işaretlemedir.

Ayrıca Cevher Albay'ın cenaze metninde bulunan "birtakım şiirlerin ve romanların etkisi altında kalarak" (62. Bölüm, 2:56:00, 2016) ifadesi *Tehlikeli Oyunlar* romanının yanı sıra Oğuz Atay'a ve diğer edebi eserlere yapılan üstü açık bir işaretleme olarak görülebilir. Zira Cevher Albay'ın tam bu cümleleri söylediği dakikada, kameranın kadrajına Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar* ve *Tehlikeli Oyunlar* isimli eserleri girmektedir.

Resim 1: Kadraja Giren Oğuz Atay Eserleri (62. Bölüm, 2:56:00, 2016)

Poyraz Karayel dizisinin 66. Bölümünde, Poyraz'ın huzurevinde yaptığı konuşmaya bakıldığında, bu konuşmanın büyük bir kısmının *Tehlikeli Oyunlar* Roman'ından alıntı olduğu çok net bir şekilde görülmektedir.

Poyraz: “[...] Nihayet insanlık da öldü. Haber aldığımızı göre, uzun zamandır amansız bir hastalıkla pençelesen insanlık, dün hayata gözlerini yummuştur. [...] Evet, insanlık artık aramızda yok. [...] İnsanlık artık aramızda dolaşmasa bile, hatırası gönüllerde yaşayacak ve çocuklarımız bizden , bir zamanlar insanlığın olduğunu , bizim gibi nefes aldığını ıstırap çektiğini öğreneceklerdir. İnsanlığın güzel ve çekingen yüzünü bende görür gibi oluyorum. [...] İnsanlıktan payını alamayanlar için o zaten bir ölüydü; onun bu kadar uzun zaman yaşamasına şaşılıyordu. [...]” (66. Bölüm, 1:14:31, 2016)

Poyraz'ın yapmış olduğu bu konuşma *Tehlikeli Oyunlar* romanında şu şekilde geçmektedir;

Nihayet insanlık da öldü. Haber aldığımızı göre, uzun zamandır amansız bir hastalıkla pençelesen insanlık, dün hayata gözlerini yummuştur. [...] Evet, insanlık artık aramızda yok. [...] İnsanlık artık aramızda dolaşmasa bile, hatırası gönüllerde her zaman ya-

şayacak ve çocuklarımız bizden, bir zamanlar insanlığın olduğunu, bizim gibi nefes alıp ıstırap çektiğini öğreneceklerdir. İnsanlığın güzel ve çekingen yüzünü bende görür gibi oluyorum. [...] İnsanlıktan paylarını alamayanlar için o zaten bir ölüydü; onun bu kadar uzun zaman yaşamasına şaşılıyordu. [...] (Atay,2017: 255-256)

Kaynak göstererek yapılan işaretleme türüne örnek olarak dizinin 2. bölümündeki bir sekans gösterilebilir. Bu sekansta Poyraz'ın, Ayşegül'ün evindeki kitaplıktan *Tehlikeli Oyunlar* Roman'ını alması, romanın net bir şekilde görünmesini sağlayacak çekim teknikleri kullanılarak gösterilir. Sekans sonunda ise aşağıda verilen diyalog gerçekleşir.

Poyraz: “(Romanı göstererek) Sen de seviyorsun ha?”

Ayşegül: “Severim.”

Poyraz: “En çok neresini seviyorsun?”

Ayşegül: “Bilmem birçok yerini seviyorum kitabın işte.”

Poyraz: “En sevdiğin yeri okusana bana.”

Ayşegül: “Ne yapmaya çalışıyorsun?”

Poyraz: “Seni etkilemeye çalışıyorum.”

Ayşegül: “(Romanı eline alır) Bakalım. Mesela burası. Sevgili Bilge, bana bir mektup yazmış olsaydın, ben de sana cevap vermiş olsaydım. Ya da son buluşmamızda büyük bir fırtına kopmuş olsaydı aramızda ve birçok söz yarım kalsaydı, birçok mesele çözüme bağlanamadan büyük bir öfke ve şiddet içinde ayrılmış olsaydık da ...”

Poyraz: “... yazmak, anlatmak, birbirini seven iki insan olarak konuşmak kaçınılmaz olsaydı. Sana, durup dururken yazmak zorunda kalmasaydım. Bütün meselelerden kaçtığım gibi uzaklaşmasaydım senden de.” (2. Bölüm, 0:58:37, 2015)

Yukarıda verilmiş olan replik, *Tehlikeli Oyunlar*'da aşağıdaki şekildedir;

Sevgili Bilge, bana bir mektup yazmış olsaydın, ben de sana cevap vermiş olsaydım. Ya da son buluşmamızda büyük bir fırtına

kopmuş olsaydı aramızda ve birçok söz yarım kalsaydı, birçok mesele çözüme bağlanmadan büyük bir öfke ve şiddet içinde ayrılmış olsaydık da yazmak, anlatmak, birbirini seven iki insan olarak konuşmak kaçınılmaz olsaydı. Sana, durup dururken yazmak zorunda kalmasaydım. Bütün meselelerden kaçtığım gibi uzaklaşmasaydım senden de. [...] (Atay,2017: s.385-388)

Resim 2: Tehlikeli Oyunlar Romanının Gösterilmesi (2. Bölüm, 0:58:37, 2015)

Farklı çekim teknikleri aracılığıyla, dizide Oğuz Atay romanlarına çeşitli işaretlemeler yapılmaktadır. Bu işaretlemelere örnek olarak; Poyraz'ın kitaplığında Oğuz Atay kitaplarının ayrı bir yeri vardır ve bu kitaplar kameranın kadrajına sık sık girer. Dizinin 3. bölümünde Poyraz, evden çıkmadan önce kitaplığından *Tehlikeli Oyunlar* romanını alır. Sonrasında ise bu romanın arasına kâğıt koyarak romanı tekrar kitaplıktaki yerine bırakır. Evden çıkmak üzere olan Poyraz, romanı yerine bıraktıktan sonra "Oğuzcum Atay bana şans dile" (3. Bölüm, 0:31:52, 2015) diyerek evden çıkar. Bu sekansta kamera kadrajına giren tek eser Oğuz Atay'ın *Tehlikeli Oyunlar* romanı değildir. *Tehlikeli Oyunlar* romanının yanı sıra Oğuz Atay'ın diğer eserleri de kitaplıkta göze çarpmaktadır. Burada yalnızca Oğuz Atay'ın *Tehlikeli Oyunlar* romanına işaretleme yapılmamıştır. Aynı zamanda Oğuz Atay'ın kitaplıkta gözükten diğer eserlerine ve

Oğuz Atay'ın kendisine de üstü açık bir şekilde işaretleme yapıldığı görülebilir.

Bir diğer örnek olarak ise dizinin yine 3. bölümünde gerçekleşen başka bir sekans verilebilir. Uyuyakalan Poyraz'ı arayarak uyandıran Ayşegül, kendi evinin bahçesinde oturmaktadır. Poyraz ile telefon görüşmesi yaptıktan sonra Ayşegül, bahçedeki masanın üzerinde, üst üste duran üç kitaptan ortadaki kitabı alır. Ayşegül'ün ortadaki kitabı alırken kadraja giren en üstteki kitap ise bir Oğuz Atay kitabıdır. Ayşegül'ün eline aldığı ortadaki kitap ise Oğuz Atay'ın *Tehlikeli Oyunlar* romanıdır. Bu sekanstaki işaretleme de yalnızca Oğuz Atay'ın *Tehlikeli Oyunlar* romanına yapılmamıştır, aynı zamanda Ayşegül'ün *Tehlikeli Oyunlar* romanını alırken kadraja giren bir diğer Oğuz Atay kitabına da işaretleme yapılmıştır (3. Bölüm, 0:30:54, 2015).

Resim 3: Kadraja Giren Oğuz Atay Kitapları (3. Bölüm, 0:30:54, 2015)

Başka bir örnek olarak dizinin 13. bölümünde ameliyatta yaşam mücadelesi veren Poyraz'ın hayalinde kurulan mahkemedir. Poyraz'ın hayalindeki mahkeme salonunda hakimin arkasında Oğuz Atay'ın "*Hayattan çıkarı olmayanların ölümden de çıkarı olmayacaktır*" (13. Bölüm, 0:16:11, 2015) sözünün bulunması ve sekans içerisinde kadraja sık sık bu sözün girmesinin yanı sıra, çeşitli çekim teknikleri kullanılarak bu sözün özellikle vur-

gulanmasıdır. Bu bölümde gerçekleşen mahkeme sekansında, hâkimin önünde Oğuz Atay'ın *Tehlikeli Oyunlar* romanının bulunması ve bu romanın kadraja girmesine ek olarak (13. Bölüm, 0:18:25, 2015), Poyraz mahkemede savunma yaparken savcının "İtiraz ediyorum. Kitaptan kopya çekiyor." (13. Bölüm, 0:18:48, 2015) diyerek önünde bulunan Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar* romanını kaldırarak göstermesi sayesinde hem Oğuz Atay'ın kendisine, hem *Tutunamayanlar* romanına hem de *Tehlikeli Oyunlar* romanına işaretleme yapılmıştır. Dizinin 67. Bölümünde kurulan başka bir hayali mahkemede Ayşegül'ün yalnızca gerçeği söyleyeceğine Türk edebiyatı üzerine *Tehlikeli Oyunlar* romanına el basarak yemin etmesi kaynak gösterilerek yapılan işaretlemeye verilebilecek diğer örneklerdir (67. Bölüm, 0:22:52, 2016).

Yukarıda verilmiş olan örneklerden yola çıkarak *Tehlikeli Oyunlar* ve *Poyraz Karayel* arasında kuvvetli bir medyalararasılık ilişkisi bulunduğu açıkça görülmektedir.

Sonuç

Dizi boyunca senaristin, *Tehlikeli Oyunlar* romanını Poyraz Karayel hikayesinin içinde hatırlatma, konu etme ve öykünme yoluyla medyalararasılık ilişkiler içine sokması ve bu yollarla *Tehlikeli Oyunlar*'ın dizi senaryosunun yazılmasında ve kurgulanmasında önemli bir yer tuttuğu tespit edilmiştir. Dizinin ilk bölümünden başlayarak yapılmış olunan bu göndermeler, işaretlemeler ve öykünmeler *Tehlikeli Oyunlar* romanını okumuş olan izleyiciler tarafından kolaylıkla anlaşılabilir düzeydedir. Yalnız bu durum değil, dizi kahramanları arasında geçen, romanı anımsatan ya da doğrudan romandan alıntılanan diyaloglar, ana karakterlerin özelliklerinin benzerlikleri, dizi ile romanın doğrudan medyalararasılık ilişkisi içerisinde bulunduğu bir göstergesidir.

Postmodern dönemin ilk eserlerinden biri sayılan ve Türk Edebiyatında önemli bir yer tutan Oğuz Atay'ın *Tehlikeli Oyunlar* romanını, popüler kültürün dallarından biri olan televizyon dizisine bu denli etkin biçimde aktarılabilmesi, medyalararası-

lık çalışma alanlarının söz konusu dizi üzerinde uygulanabilirliğini de göstermektedir. Elbette bu aktarım süreci senarist, yönetmen ve yapım ekibinin özenli çalışmaları sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu noktada edebiyatın dizi, film ve diğer medyalar üzerinde ne denli tesirli olabileceği görülmektedir. Ayrıca dizinin ilk bölümünden itibaren yapılan Oğuz Atay ve *Tehlikeli Oyunlar* atıfları, romanı okumuş olan izleyicilere romanı yeniden okuyormuş hissi verdiği de düşünülebilir. Yine bu bağlamda dizinin, romanı okumamış ve Oğuz Atay ile tanışmamış olan izleyicilere romanı okumaları yönünde bir teşvik unsuru olabileceği de göz ardı edilmemelidir.

Söz konusu olan medyalararasılık ilişkisi yalnızca *Tehlikeli Oyunlar Romanı* ve *Poyraz Karayel* dizisi arasında sınırlı değildir. Dizinin senaristi Ethem Özışık tarafından, dizinin ilk 55 bölümündeki senaryodan derlenerek oluşturulan ve ilk baskısı 2017 yılında yapılan *Poyraz Karayel: Bir Mucize Olsun* adlı kitabın da söz konusu medyalararasılık ilişkisi içerisinde bulunduğunu söylemek mümkündür. Bu sayede *Tehlikeli Oyunlar-Poyraz Karayel* dizisi ve *Poyraz Karayel: Bir Mucize Olsun* adlı kitap arasında da medyalararasılık ilişkisi bulunduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu çalışma edebi eserlerin zaman ve mekândan bağımsız olarak farklı medyalar üzerinden benzer ve/ya aynı anlatı unsurlarının çeşitli biçimlerde tekrar sunulabileceğini göstermektedir. Medyaların aktarım biçimleri farklı olsa da mekân, karakter, olay örgüsü gibi anlatımın önemli noktalarının aynı ya da benzer biçimlerle kullanılması, öykünme, işaretleme gibi medyalararasılık alanının tanımladığı tekniklerle açıklanabilmektedir. Dikkat çeken bir başka unsur ise bir anlatımın (burada *Tehlikeli Oyunlar* romanının) başka bir çerçeve hikaye etrafında yeniden aktarılması ile özünde farklı ancak ortak yönlerin de olduğu açık biçimde vurgulandığı bir medya üzerinden yeniden aktarılması durumudur. O halde edebiyat metni medya değişimine uğrayarak kendini basılı medyadan bağımsızlaştırarak başka bir medya üzerinde kendini tekrar var etme yetisine

sahip bir metindir ve medyalararasılık da edebiyat metninin bu yetisinin açıklanabilmesini mümkün kılan bir çalışma alanıdır.

Kaynaklar

- Akınerdem, F. ve Sirman, N. (2016). Melodram ve Oyun: Tehlikeli Oyunlar ve Poyraz Karayel'de Bir Temsiliyet Rejimi Sorunsalı. *Monograf Edebiyat Eleştirisi Dergisi*, 7. Sayı, 212-245.
- Altay, S. (2019). *Metinlerarasılık Bağlamında Fantastik Türk ve Amerikan Sineması*. (Yüksek Lisans Tezi). Ordu Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu
- Atay, O. (2017). *Tehlikeli Oyunlar*. İstanbul: İletişim.
- Atay, O. (2018). *Günlük*. İstanbul: İletişim.
- Demir Bayraktar, H. (2017). Karamazov Kardeşler Romanında Metinlerarası İlişkiler. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 55. Sayı, 483-503.
- Fırınçoğulları, S. (2016). Mikhail Bakhtin ve Romanın Sosyolojisi. *Akademik Bakış Dergisi*, 54.sayı, 445-459
- Hançerlioğlu, H. (1978). *Felsefe Ansiklopedisi: Kavramlar ve Akımlar içinde* (1. Baskı. Cilt 5, s. 47). İstanbul: Remzi.
- Hançerlioğlu, H. (1993). *Felsefe Ansiklopedisi: Kavramlar ve Akımlar içinde* (2. Baskı. Cilt 3, s. 148). İstanbul: Remzi.
- Kayaoğlu, E. (2009). *Medyalararasılık. Edebiyat Biliminde Yeni Bir Yaklaşım*. İstanbul:Selenge.
- Kristeva, J. (1972). *Bachtin, das Wort, der Dialog und der Roman. In: Literaturwissenschaft und Linguistik. Ergebnisse und Perspektiven. Bd. 3: Zur linguistischen Basis der Literaturwissenschaft II*. Frankfurt am Main: Athenäum.
- Özışık, E. (Senarist) (2015). *Poyraz Karayel Dizi*. Türkiye: Limon.
- Özışık, E. (2017). *Poyraz Karayel.Bir Mucize Olsun*. İstanbul: Doğan.
- Püsküllüoğlu, A. (2015). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Arkadaş.
- Rajewsky, I. O. (2002). *Intermedialität*. Stuttgart: Utb.
- Sivri, M. Ve Çelik, F. (2016). Dan Brown'un Melekler ve Şeytalar'ı ile Ron Howard'ın Aynı Adlı Filminde Göstergelerarasılık ve Med-

yalararasılık. *Milli Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, 112. Sayı, 142-153.

TDK (2014). *İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları Uras, C. (2017). Ethem Özışık: İyi Bir Senarist Karakterlerinin Düşmanı Olur. [Röportaj] Erişim tarihi: 29.12.2019. <http://www.ranini.tv/roportaj/26754/1/ethem-ozisik-iyi-bir-senarist-karakterlerinin-dusmani-olur>.

Yener Gökşenli, E. (2009). Antonio Muñoz Molina'nın El Invernio En Lisboa Adlı Romanında Medyalararasılık. *İ.Ü. Mediterraneo Dergisi*, 28-45.